

Fondul familial Brătianu

CRISANTA ILIE

Acest fond arhivistic este structurat pe membrii familiei (Ion C.Brătianu, Dimitric Brătianu, Constantin I.C.Brătianu, Ion I.C.Brătianu și Gheorghe Brătianu), măsoară 3,30 m și conține documente originale și copii în limbile română, franceză, engleză și germană.

Partea structurală *Ion C.Brătianu* cuprinde scrisori de la Mihail Kogălniceanu, C.A.Rosetti, Șt.Golescu, din 1857, referitoare la proprietatea agricolă, războiul ruso-turc din 1877 și lupta pentru domnie în Țara Românească, și, de asemenea, scrisori de la D.Sturdza, din 1878, ce conțin informații privind situația externă, internă și familia regală.

Rapoartele asupra mersului Războiului de Independență constituie surse foarte valoroase pentru acest moment istoric, și, de asemenea, cele ale lui I.Bălăceanu, agent diplomatic la Viena, referitoare la atitudinea Rusiei și a Austro-Ungariei față de România și Transilvania.

Găsim în această parte structurală Convenția româno-rusă din 1877 privind trecerea trupelor rusești pe teritoriul României, spre Turcia, convenții semnate de România, între 1877 și 1883, cu Italia, Belgia, Țările de Jos și Rusia, și documente privitoare la evreii din Moldova și la musulmanii din Dobrogea, la 1883.

Sunt amintite manifestările antiaustro-ungare din 1884, din România, și veșnica luptă a opoziției pentru răsturnarea guvernului, din aceeași perioadă.

Alături de proiectul Legii pentru instituirea Domeniilor Coroanei, din 1884, stă proiectul Tratatului cu Austro-Ungaria, din 1887.

În partea structurală consacrată lui *Constantin Brătianu*, fiul lui Ion C.Brătianu, se află o broșură din 1906, care condamnă folosirea abuzivă a limbii franceze în teatru.

Cele mai multe documente îi aparțin și se referă la *Ion I.C.Brătianu*, prim-ministru, ministru de Interne și președinte al Partidului Național Liberal.

Rapoartele organizațiilor Partidului Național Liberal, situațiile întocmite în urma alegerilor, circularele Ministerului de Interne referitoare la supravegherea strictă a străinilor, circularele adresate prefecturilor în 1907, în timpul Răscoalei țăranilor, memoriile pentru înființarea de școli comerciale, cele în care țăranii se plâng de abuzurile administrației și de lipsa pământului, moțiunea femeilor care cer sprijinul guvernului pentru emanciparea lor, adresate ASTREI, care cere terenuri în fiecare sat pentru construirea de „case naționale“, reflectă varietatea problemelor abordate de documente și diversitatea preocupărilor lui Ion I.C.Brătianu.

La 1919, de la Conferința de Pace de la Paris, Victor Antonescu relatează despre

vizitele sale la generalul Berthelot și mareșalul Foch. La rândul său, Ion I.C.Brătianu îi scria acestuia despre atitudinea Alianților față de România:

„Cele întâmplate la Tisa, unde se desfășoară luptă în toată puterea cuvântului, este o consecință a ignoranței și a relei voinți a celor mari; ne-au oprit când puteam ajunge la Pesta fără nici un sacrificiu, au amenințat când nu erau încă gata să execute, iar astăzi, când sub această amenințare inamicul s-a pornit asupra noastră, așa-zișii aliați stau cu brațele încrucișate în dreapta și în stânga câmpurilor de bătaie.

Statul nostru Major este sigur că lecția dată ungurilor de rândul acesta va fi completă, și de aceea nu voi să cerem ajutorul aliaților; dar atitudinea lor revoltă chiar pe ofițerii francezi de aici.

Și pe când noi ne batem, Basarabia ne este discutată de americani, ba italienii și americanii cred că pot discuta chiar Cadrilaterul¹.

Cităm un fragment dintr-o scrisoare a regelui Ferdinand, din 14 aprilie 1919, despre Conferința de Pace de la Paris:

„...trebuie să constat că, încă o dată ni se refuză ceea ce li se acordă tuturor statelor formate în timpul războiului, cu populații care au luptat în rândurile dușmanilor noștri – iugoslavii, cehoslovacii și polonezii – în timp ce noi, România, cu toată alianța noastră, noi n-am meritat să intrăm în luptă alături de cei care luptă pentru principiul naționalităților. Cehoslovacii, polonezii au putut să ajungă, cu sprijinul Antantei, să ocupe teritoriile pe care le revendicau; pe noi ne împiedică, nu numai să avansăm până la limita fixată prin hotărârea din 26 februarie, dar chiar să punem garnizoane în Dobrogea, care face totuși parte integrantă din Vechiul Regat ... Situația care ni se creează prin aceste amânări continue începe să devină insuportabilă; populația din Transilvania nu mai înțelege de ce trupele noastre nu înaintează ... Ea se întrebă de ce s-a făcut Unirea dacă toate mizeriile și persecuțiile a peste un milion din frații lor trebuie să continue la nesfârșit. Tocmai pentru acest motiv, în ultimul Consiliu de Miniștri, am hotărât, în unanimitate, să nu mai așteptăm și să dăm ordin trupelor noastre să înainteze².

Dintr-o dare de seamă aflăm amănunte despre situația internă de după Unire, din anii 1919 și 1920.

Din 1926 se păstrează un interviu cu Elena Lupescu, despre felul de a fi al lui Carol al II-lea, iar din 1927 – documente referitoare la optanți.

În această parte structurală sunt grupate și notele pentru discursurile lui Ion I.C.Brătianu în Parlament și broșura *Acte și corespondență relative la renunțările la tron ale fostului principe moștenitor*, tipărită în 1927.

Din 1928 sunt și notele informative ale Siguranței privitoare la sași, iar câteva documente se referă la împrumuturi de Stat.

Din partea structurală dedicată lui *Vintilă Brătianu*, fratele lui Ion I.C. și al

¹D.A.N.I.C., fond Brătianu, dosar 238, f. 2.

²*Ibidem*, dosar 173, f. 1-2.

lui Constantin I.C.Brătianu, ministru de Finanțe, spicuim o scrisoare a lui N.Titulescu, din 1926, în care acesta explică felul în care înțelege să trateze cu americanii, olandezii și francezii despre petrol, și corespondența lui Vintilă cu prințul Nicolae, din 1930.

O parte structurală bogată este cea în care au fost grupate documentele referitoare la Gheorghe Brătianu, fiul lui Ion I.C., istoric și președinte al Partidului Național Liberal.

O seamă de acte privesc activitatea acestuia de profesor universitar: prelegeri, conferințe, lucrări și articole.

Interesante sunt documentele strânse de Gheorghe Brătianu: corespondența lui Jules Michelet, Armand Lévy și Edgar Quinet cu Gh.Panu și D.Brătianu, de la 1853-1867; documente despre amnistierea exilaților de la 1848; scrisorile lui Napoleon al III-lea adresate lui Vasile Boerescu, ministru de Externe, la 1870; însemnările lui D.Sturdza asupra Războiului de Independență. Iată, spre exemplu, discursul lui Mihail Kogălniceanu în conferința secretă a Corpurilor Legiuitoare, din februarie 1878:

„În august 1877 m-am întors în țară. Soarta armelor schimbase situațiunea. Rușii erau bătuți pe toată linia, și în Europa, și în Asia. Dezastrele de la Plevna silesc pe ruși să înceapă să ceară cu insistență ajutorul nostru. Telegramme reiterate ale împăratului și ale Marelui Duce insistă să trecem Dunărea și să intrăm în luptă ofensivă cu turcii. Pe când se zicea și se scria că Rusia nu are nevoie de România și de cooperarea armatei noastre, care nu poate avea al rol decât a păzi fruntariile și a escorta prizonierii turci, acum din toate părțile curgeau rugăminți și insistări să trecem Dunărea și să ajutăm armata împărătească și întreprinderile ei. Soldații noștri devenise<ră> peste zi buni, armata românească peste noapte căpătase stima tuturor generalilor. Toți rușii strigau <<Treceți Dunărea!>>. Am trecut Dunărea, am devenit de fapt aliații Rusiei, principele României comanda armata rusoromână dinaintea Plevnei, șiroaie de sânge românesc au curs timp de luni de zile, în care nu se mai vorbește de Basarabia³.

Dintre documentele contemporane, amintim: contractul Ministerului de Război cu firma „Skoda“, din 1925; rapoartele referitoare la Carol al II-lea după renunțarea la tron; notele despre francmasoneria română; declarația lui Iuliu Maniu în urma dizolvării partidelor, în 1938; memoriu asupra dezmembrării României, în 1940; notele asupra acordării unui împrumut de 9 milioane de lei, lui Carol al II-lea, de către Banca Națională; memorandumul colonelului Stanley Washburn, din 1942, referitor la prezența României în război, și manifestul liberal *De ce trebuie să mergem cu Gh.Tătărescu*.

Sperăm ca această succintă prezentare să stârnească interesul cercetătorilor, mai cu seamă că fondul acoperă o perioadă de aproximativ 100 de ani.

³Ibidem, dosar 591, f. 5-6.